

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце
БДУКМ

_____ В. Р. Языковіч

« ____ » _____ 2019 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

ТЭОРЫЯ І ГІСТОРЫЯ КУЛЬТУРЫ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне*

*для спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-02 Культуралогія (прыкладная),
спецыялізацый 1-21 04 01-02 01 Менеджмент сацыяльнай
і культурнай сферы,*

*1-21 04 01-02 03 Менеджмент рэкламы і грамадскіх сувязей,
1-21 04 01-02 02 Менеджмент міжнародных культурных сувязей,
1-21 04 01-02 04 Інфармацыйныя сістэмы ў культуры*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі ОСВО 1-21-04 01-2013 па спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках) і вучэбных планаў спецыялізацый, рэг. № Д21-1-70/17 вуч.; Д21-1-69/17 вуч.; Д21-1-71/17 вуч.; Д21-1-73/17 вуч.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. І. Смолік, загадчык кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», доктар культуралогіі, прафесар;

Л. К. Кухто, прафесар кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт;

А. А. Крыштаносава, дацэнт кафедры культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Л. С. Кажухоўская, загадчык кафедры маладзёжнай палітыкі і сацыякультурных камунікацый дзяржаўнай установы адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», кандыдат культуралогіі, дацэнт;

І. М. Варановіч, дэкан факультэта культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат культуралогіі, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай культуралогіі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 11.10.2017);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 2 ад 14.12.2017)

Адказы за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказы за выпуск: Л. К. Кухто

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Культура з'яўляецца духоўным кампанентам дзейнасці чалавека, якая забяспечвае розныя сферы жыццядзейнасці грамадства. У культуры знаходзіць праяўленне дыферэнцыраванасць і сістэмнасць грамадскага жыцця, якія падтрымліваюць адзінства грамадства, пераемнасць і яго развіццё. У сувязі з гэтым асаблівае значэнне набывае сістэматычнае і планамернае вывучэнне студэнтамі ўстаноў вышэйшай адукацыі «Тэорыі і гісторыі культуры» – адной з базавых вучэбных дысцыплін у сістэме вышэйшай культуралагічнай адукацыі. Выхаванне культурай – гэта ўзнаўленне памяці духоўных вытокаў, фарміраванне нацыянальнага светапогляду.

Прыярытэтнымі напрамкамі развіцця сістэмы вышэйшай адукацыі з'яўляюцца яе гуманітарызацыя, пад'ём агульнай культуры будучых спецыялістаў. Ва ўмовах глабалізацыі вывучэнне сусветнай культуры – пры веданні сваёй, нацыянальнай – набывае асаблівае значэнне. Веданне тэорыі і гісторыі культуры дазваляе далучыцца да духоўнага вопыту старэйшых пакаленняў, стварае патэнцыяльныя магчымасці для ўсебаковага развіцця асобы і фарміравання агульначалавечых ідэалаў. Праз культуру можна далучыць маладых людзей да аксіялагічнага боку быцця. Важнейшую рысу культуры – яе пераемнасць – можна рэалізаваць толькі сістэматызаваным, лагічна пабудаваным вучэбным працэсам. Самастойна авалодаць скарбамі сусветнай культуры, нягледзячы на ўсе сучасныя тэхналогіі, немагчыма. Акрамя таго, сёння ні адна з'ява, што мае дачыненне да гуманітарнай сферы, не можа быць разгледжана без культуралагічнага кантэксту: без яго любы дыскурс ужо будзе няпоўным.

Вучэбная праграма разлічана на студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі і ўлічвае папярэдне атрыманыя веды па гуманітарных дысцыплінах («Гісторыі Беларусі», «Эканамічнай тэорыі», «Філасофіі», «Паліталогіі», «Педагагіцы», «Асновах ідэалогіі беларускай дзяржавы»), веданне ў цэлым асабліваасцей культурных эпох і атрыманне пэўных звестак па розных відах мастацтва.

У вучэбнай праграме прадугледжана актуалізацыя міжпрадметных сувязей па «Гісторыі», «Беларускай і сусвет-

най літаратуры», «Этнаграфіі», «Філасофіі» і некаторых іншых вучэбных дысцыплінах.

Праграма арыентавана на пошук гібкіх сувязей паміж гуманітарнымі і ўласна культуралагічнымі праблемамі. Прычым мастацкая культура разглядаецца як індикатар стану ўсёй культуры.

Праграма прадугледжвае сістэматызаванае вывучэнне тэарэтыка-практычнага матэрыялу, неабходнага менавіта студэнтам для лепшага засваення імі асноўных дысцыплін спецыялізацыі.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі ОСВО-2013 па спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках) у выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Тэорыя і гісторыя культуры» студэнт павінен развіць наступныя *акадэмічныя кампетэнцыі*:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.

АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі ў галіне культуралогіі.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-5. Быць здольным параджаць новыя ідэі (валодаць крэатыўнасцю).

АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам да вырашэння праблем.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

АК-10. Валодаць метадычнымі ведамі і даследчымі ўменнямі, якія забяспечваюць вырашэнне задач інавацыйна-метадычнай і навукова-даследчай дзейнасці ў галіне культуралогіі.

Таксама павінен развіць наступныя *сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі*:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК-6. Умець працаваць у камандзе.

САК-7. З павагай і беражліва ставіцца да гістарычнай спадчыны і культурных традыцый, талерантна ўспрымаць сацыяльныя і культурныя адрозненні.

САК-8. Удасканальваць і развіваць свой інтэлектуальны і агульны ўзровень, дамагацца маральнага і фізічнага ўдасканалення сваёй асобы.

САК-9. Фарміраваць і аргументаваць уласныя меркаванні і прафесійную пазіцыю.

Акрамя таго, студэнт павінен набыць наступныя *прафесіянальныя кампетэнцыі*:

ПК-1. Далучаць розныя групы насельніцтва і асобных індывідаў да працэсу стварэння, засваення, зберажэння і распаўсюджвання каштоўнасцей культуры.

ПК-2. Выкарыстоўваць нарматыўна-прававую базу галіны культуры.

ПК-3. Рэалізоўваць агульнадзяржаўныя, рэгіянальныя і ведамасныя праграмы і праекты ў галіне культуры і мастацтваў.

ПК-5. Прагназаваць, планаваць і арганізоўваць інавацыйна-метадычную і мастацка-творчую дзейнасць у сферы культуры і мастацтваў.

ПК-7. Займацца навукова-даследчай дзейнасцю ў галіне культуралогіі.

ПК-8. Аналізаваць і ацэньваць сабраныя звесткі.

ПК-9. Арганізоўваць сваю працу на навуковай аснове, валодаць камп'ютарнымі метадамі збору, захавання і апрацоўкі інфармацыі ў сферы прафесійнай дзейнасці.

Мэты вучэбнай дысцыпліны:

- паглыбленне сістэмы ведаў па тэорыі і гісторыі культуры;
- раскрыццё сутнасці культуры і заканамернасцей яе дынамікі;

- асэнсаванне ўнікальнага вопыту дыялогу культур, што асабліва важна ва ўмовах глабалізацыі;

- фарміраванне ў студэнтаў навуковага падыходу да вывучэння з'яў культуры, які грунтуецца на разуменні навуковай карціны свету.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- выяўленне ўсеагульных заканамернасцей функцыянавання культуры;

- вызначэнне месца і ролі культуры ў цэлым і яе асноўных структурных элементаў у дынаміцы развіцця;
- асэнсаванне асаблівасцей розных тыпаў культуры, перспектывы духоўнага развіцця чалавецтва;
- вывучэнне гісторыі сусветнай культуры як сістэмы, як цэласнасці;
- паказ значэння міфалогіі, філасофіі, мастацтва, рэлігіі, навукі як унікальных каштоўнасцей чалавецтва.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ведаць:

- асноўныя заканамернасці культурна-гістарычнага развіцця чалавецтва;
- асноўныя этапы развіцця культуры ў сувязі з сусветнай гісторыяй чалавецтва;
- суадносіны культуры і цывілізацыі, характэрныя асаблівасці розных тыпаў культуры, у тым ліку сучаснай айчыннай культуры;
- асноўныя культурныя дасягненні пэўных геаграфічных рэгіёнаў і народаў;

умець:

- ацэньваць стан, тэндэнцыі і перспектывы развіцця сучаснай культуры;
- ацэньваць асаблівасці міжкультурных камунікацый;
- аналізаваць ва ўзаемасувязі развіццё культуралогіі, рэлігіі, філасофіі, дасягненні навукі і адукацыі;
- засвоіць мабільную дыдактычную мадэль выкладання культуралогіі;

валодаць:

- асноўнымі заканамернасцямі культурна-гістарычнага развіцця чалавецтва.

На вывучэнне дысцыпліны «Тэорыя і гісторыя культуры» вучэбным планам прадугледжана 512 гадзін, з іх 214 гадзін – аўдыторныя заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 112 гадзін – лекцыі, 102 гадзіны – семінары.

Рэкамендаваныя формы кантролю ведаў студэнтаў – экзамен і залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел I. Гісторыя культуры

Тэма 1. Уводзіны. Культуралогія як навуковая дысцыпліна і прадмет вывучэння

Культура як сістэма і з'ява грамадства і аб'ект вывучэння. Культура ў сістэме вытворчасці і сацыяльнай рэгуляцыі. Культура – скарбніца створаных чалавекам аб'ектаў. Артэфакт – антыпод прыроднаму. Культура як прадмет вывучэння. Дыверсіфікацыя навук аб культуры. Месца культуралогіі сярод гуманітарных навук. Галіны культуралогіі: фундаментальная культуралогія, сацыяльная культуралогія, псіхалогія культуры, прыкладная культуралогія, культурная семіётыка.

Тэма 2. Культура першабытнага грамадства

Навуковыя падыходы і кірункі даследавання антрапасацыя-генезу і генезісу культуры. Фарміраванне культуры як універсальнага механізма самаарганізацыі і грамадскага жыцця.

Станаўленне першабытнай культуры. Архаічны (даміфалагічны) светапогляд. Татэмізм як адна з найбольш старажытных форм вераванняў (эпохі палеаліту). Анімізм, фетышызм як тыпы светаадчування дагістарычнай эпохі. Міфалогія і яе значэнне. Рытуал і яго функцыі ў першабытным грамадстве. Узнікненне пахавальных абрадаў і культ продкаў. Дасягненні неалітычнай рэвалюцыі. Курганна-мегалітычная культура V–I тыс. да н. э. у Еўразіі.

Вобраз свету першабытнага чалавека (час, прастора, самаадчуванне). Асноўныя рысы першабытнай культуры. Фарміраванне традыцыі як сродку акумуляцыі і трансмісіі жыццёвага вопыту.

Першабытнае мастацтва. Пячорнае і наскальнае выяўленчае мастацтва (Альтаміра, Ляско, Мантэспан, Тасілі, Чатал-Гуюк і інш.). Помнікі першабытнай культуры на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 3. Культура старажытных усходніх цывілізацый

Культура Месапатаміі. Культурна-гістарычныя арэалы Усходу: Старажытная Месапатамія, Старажытны Егіпет. Характэрныя рысы старажытных цывілізацый: адаптацыя да прыроды, патрыярхальнасць, іерархічнасць, аўтарытарнасць, статычнасць, інтраверсія, абстрактнасць мыслення. Спецыфіка разумення асобы на Усходзе.

Перыядызацыя культуры Старажытнай Месапатаміі. Містыцызм і «Магічная душа» ў культуры Месапатаміі (О. Шпенглер, М. Эліадэ). Культ лёсу. Развіццё рэлігійных уяўленняў. Пантэон багоў.

Шумерская цывілізацыя. Міфалогія шумераў. Узнікненне і развіццё пісьменнасці. Асноўныя дасягненні ў навуцы і тэхналогіях. Архітэктура шумераў (зікураты). Зараджэнне пісьменнай і прававой думкі ў Месапатаміі.

Вавілонскае царства. Дасягненні ў будаўніцтве дзяржавы, права. Літаратурныя творы. Развіццё навукі. Вавілон – шэдэўр горадабудаўніцтва. Вавілонская башня. «Эпас пра Гільгамеша» як літаратурны помнік старажытнасці. Вісячыя сады Семіраміды. «Законы Хамурапі» – старажытны помнік прававой думкі. «Ідэя таліёна».

Асірыя. Арганізацыя войска. Сталіца дзяржавы – горад Ніневія. Роспісы і барэльефы. Бібліятэка цара Ашурбаніпала. Асірыйскі этнас у гісторыі.

Культура Старажытнага Ірана. Арыяна. Авеста – найбольш старажытная свяшчэнная кніга чалавецтва. Асаблівасці рэлігіі зараастрызму.

Культура Персіі імперскага перыяду. Фарміраванне імперыі Кіра. Шэдэўр горадабудаўніцтва – сталіца Персіі горад Персепаль.

Тэма 4. Культура Старажытнага Егіпта

Адметныя асаблівасці старажытнаегіпецкай цывілізацыі. Старажытнаегіпецкая культура як вынік прыстасавання да прыродна-кліматыхных умоў (А. Д. Тойнбі). Піраміда як прасімвал егіпецкай культуры. Культ памерлых. Пахавальня Тутанхамона – дасягненні ў дэкаратыўным мастацтве. Роспісы пахавальняў. Час як важнейшая катэгорыя свядомасці егіпцяна. Рэлігійная рэформа фараона Эхнатона. Мастацтва эпохі Эхнатона. Асноўныя выяўленчыя каноны. Шэдэўры скульптуры.

Літаратура Старажытнага Егіпта. Храмы і скульптуры эпохі Рамсесаў: Луксор, Карнак.

Егіпет эпохі элінізму. Характарыстыка эпохі. Александрыя як культурны цэнтр. Александрыяская філалагічная школа. Александрыяскі маяк – адно з цудаў свету.

Рымскі перыяд у развіцці культуры Егіпта. Развіццё навуковых ведаў (матэматыка, астраномія, медыцына, ваенная справа і інш.).

Тэма 5. Культура Старажытнага Кітая

Перыядызацыя старажытнакітайскай культуры.

Перыяд архаікі. Культура першых дзяржаў. Эпоха Чжоў – «сто школ» у філасофіі Кітая.

Перыяд класікі. Утварэнне імперыі Цынь. Імперыя Хань – залаты век імперыі.

Эпоха шасці дынастый. Рост уплыву будызму на развіццё кітайскай культуры.

Традыцыяналізм кітайскай культуры. Канцэпцыя сярэдзіннай дзяржавы. Культ імператара і продкаў. Сямейна-этнічныя адносіны.

Асноўныя філасофска-рэлігійныя вучэнні Старажытнага Кітая: даасізм, канфуцыянства, маізм. Паняцці «дао», «Інь» і «Янь» як аснова гармоніі свету. Даоскія тэхнікі самаўдасканалення. Канфуцыянская мараль і мадэль ідэальнага чалавека. Прынцып гармоніі ў канфуцыянстве. Будыйская маральная традыцыя.

Рацыянальнасць мыслення як адметнасць кітайскага менталітэту. Навуковыя дасягненні. Стварэнне іерагліфічнай пісьменнасці. Кітайскі каляндар. Дасягненні кітайскай медыцыны. Мастацтва Старажытнага Кітая (літаратура, выяўленчае мастацтва, дойлідства, музыка, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва). Звычай і абрады. Сістэма адукацыі і выхавання.

Тэма 6. Культура Старажытнай Індыі

Гістарычныя тыпы індаарыйскай цывілізацыі. Протаіндыйская культура, індаарыйская культура, культура дынастыі Маўр'скага грамадства. Варна-каставая сістэма. Развіццё міфалагічных, рэлігійных, філасофскіх уяўленняў аб свеце. Вучэнне аб душы, карме і сансары. Брахмаізм, будызм,

індуізм – асноўныя філасофска-рэлігійныя вучэнні. Аморфнасць індуізму. Рэлігійны плюралізм. Важнейшыя прынцыпы будызму. Паняцце нірваны. Махаяна і Хінаяна. Мастацкая культура Старажытнай Індыі. Веды – рэлігійна-філасофскі помнік. «Махабхарата» і «Рамаяна» – шэдэўры літаратуры сусветнага значэння. Значэнне танца ў індыйскай культуры. Пячорныя гарады і храмавыя комплексы. Прававая культура (Закон Ману). Развіццё навукі і тэхнікі (астраномія, матэматыка, медыцына і інш.). «Кама сутра» – энцыклапедыя сямейных адносін і сексуальнага жыцця.

Тэма 7. Культура Старажытнай Грэцыі як пачатак і парадызма еўрапейскай культуры

Антычны тып культуры, яе адметнасці: антрапацэнтрызм, аганальнасць, антрапаморфнасць, касмалагізм, суразмернасць, політэізм, міфалагічнасць і інш. Асновы грэка-рымскай цывілізацыі (М. Я. Данілеўскі, О. Шпенглер, К. Т. Ясперс).

Перыядызацыя старажытнагрэчаскай культуры.

Крыта-мікенскі перыяд. Рассяленне старажытных этнасаў у III–II тыс. да н. э. па Еўропе і Міжземнамор’і. Фарміраванне грэчаскай міфалогіі. Мінойская культура вострава Крыт. Сімволіка Лабірынта. Кноскі палац. Абшчынна-родавая культурная спадчына ў культуры Грэцыі. Уяўленні аб культурнай дынаміцы.

Антычная Грэцыя перыяду архаікі. Адраджэнне Грэцыі пасля «цёмных стагоддзяў». Полісная сістэма дзяржаўнасці. Алімпійскія гульні. Міфалогія антычнай Грэцыі: пантэон, асноўныя цыклы міфаў. Апалонаўскае і дыянісійскае ў культуры. Элінскі эпас. Грэчаская лірыка. Натурфілосафы эпохі архаікі. Праблема спалучэння рацыянальнасці і містыкі. Грэчаскі архітэктурны ордэр. Ідэя «парадку» і прынцып «меры». Скульптура. Дэкаратыўнае мастацтва.

Антычная Грэцыя перыяду класікі. Палітычная культура старажытных грэкаў. Класічны перыяд у гісторыі філасофіі (Сакрат, Платон, Арыстоцель). Афіны – цэнтр адукацыі і культуры. Акадэмія Платона і ліцэй Арыстоцеля. Антычныя каляндарныя містэрыі і мастацтва драмы. Афінскі Акропаль – шэдэўр антычнай архітэктурны. Алімпія. Скульптары эпохі класікі. Сямейныя адносіны і быт грэкаў.

Культура элінізму. Сінтэз мастацтва Захаду і Усходу. Інтэнсіўнасць развіцця мастацтва. Асноўныя дасягненні эпохі. Цуды свету. Скульптура. Мастацтва як адлюстраванне змен у светаўспрыманні грэкаў. Карынфскі ордэр як сімвал эклектызму.

Тэма 8. Культурная спадчына старажытнарымскай цывілізацыі

Перыядызацыя старажытнарымскай культуры: этрускі і царскі перыяды; перыяд рэспублікі; перыяд імперыі. Уплыў грэчаскай культуры на рымскую цывілізацыю. «Civitas» як падмурак рымскай культуры. Своеасаблівасць карціны свету ў Старажытным Рыме. Каштоўнасці рымскай супольнасці. Канцэпт лёсу (фатуму) у сістэме каштоўнасцей рымлян.

Міфалагізацыя гісторыі як характэрная рыса рымлян. Пантэон Рыма (Марс, Юнона, Юпітэр і інш.). Крызіс старажытнарымскай рэлігіі. Хрысціянства як сінтэз іўдзейскай і антычнай культурных традыцый.

Палітычная і прававая культура Рыма (Г. Ю. Цэзар, М. Т. Цыцэрон, Палібій і інш.). Рымская філасофская школа (Марк Аўрэлій, Луцый Сенека і інш.). Стаіцызм. Рыторыка як адлюстраванне ментальнай асновы рымскай культуры. Тэатр і святы. Рымскі раман. Скульптурны партрэт. Уплыў культуры Рыма на станаўленне заходняй цывілізацыі. Навука і адукацыя. Рымскія гісторыкі. Асноўныя архітэктурныя формы, тыпы будынкаў. Рымскае дойлідства. Мастацкая спадчына Геркуланума. Інтымізацыя культуры (Катул, Авідзій, неатэрыкі). Раннехрысціянскае мастацтва і сімволіка.

Тэма 9. Культура Візантыі і яе ўплыў на культуру ўсходніх славян

Хрысціянскі характар візантыйскай цывілізацыі. Станаўленне сярэдневяковага грамадства. З'яўленне і развіццё феадалізму. Культ імператарскай улады. Візантыйская культура – спадкаемца антычнай культуры. Сінтэз грэка-рымскай і ўсходняй культур. Прынцып «адна дзяржава – адна рэлігія». Хрысціянства як дзяржаўная рэлігія. Фарміраванне хрысціянскай царквы як асобай арганізацыі. Узнікненне мас-

тацтва. Барацьба «іканаборцаў» і «іконапаклоннікаў». Ератычныя рухі: арыянства, монафізіцтва і інш.

Філасофска-тэалагічная думка ў Візантыі. Неаплатанізм (Прокл, Псеўда-Дыянісій Арэпагіт, Юліян Адступнік). Багаслоўскія ідэі Іаана Дамаскіна і Максіма Спаведніка. Містычная багаслоўская тэорыя Сімяона Багаслова. Уздым рацыяналістычнай думкі (Фоцій). Паварот да платанізму і неаплатанізму (Міхаіл Псел).

Мастацтва Візантыі. Культавая і свецкая музыка. Храм як сімвал свету. Сабор Святой Сафіі – галоўны храм Візантыі. Выяўленчае мастацтва: фрэскі, мазаікі, іконы. Літаратура (агіяграфія, духоўныя гімны). Літургічная драма (містэрыя). Адукацыя. Візантыйскі энцыклапедызм. Уплыў культуры Візантыі на славянскі свет. Культурныя стасункі Візантыі, Палацкага і Тураўскага княстваў. Хрышчэнне беларускіх зямель.

Тэма 10. Еўрапейская культура эпохі Сярэднявекі

Паняцце «сярэднявекі» і яго інтэрпрэтацыя ў еўрапейскай гуманітарнай думцы (Ф. Ніцшэ, Ё. Хейзінга, М. Блок, Ф. Бродэль, Ж. Ле Гоф і інш.). Перыядызацыя еўрапейскай сярэднявечнай культуры: ранняя, сталая, позняя. Хрысціянства як каштоўнасна-сімвалічная аснова культуры Сярэднявекі. Узнікненне хрысціянскай тыпалогіі культуры і яе роля ў станаўленні хрысціянскага тыпу культуры (Іаан Златавуст, св. Аўгусцін, Фама Аквінскі і інш.).

Адметнасць сярэднявечнай карціны свету. Храм як «вертыкаль духу»; горад як «гарызанталь гісторыі». Ідэя ўсеагульнай любові. Боскае адкрыццё як аснова пазнання свету. Ідэя асабістага выратавання веруючага. Хрысціянская сатэрыялогія – вучэнне аб выратаванні. Дуалізм сярэднявечнай свядомасці: горні свет і дольны свет.

Субкультуры Сярэднявекі: хрысціянская, рыцарская, бюргерская, вясковая, варварская. Узаемасувязь рэлігійнай, арыстакратычнай і народнай культуры.

Мастацкая сярэднявечная культура. Раманскі і гатычны стылі і іх адметныя рысы. Хрысціянскі канон. Хрысціянская іканаграфія. Мазаікі і фрэскі. Кніжная мініяцюра. Помнікі архітэктуры: саборны ансамбль у Пізе, царква Нотр-Дам дзю Пор у Клермон-Феране, сабор Парыжскай Божай Маці і інш.

Музычнае мастацтва: грыгарыянскі харал, поліфанія, чатырохлінейны нотны стан. Літаратура: эпас, літургічная драма, раман, куртуазная паэзія. Сярэдневяковы тэатр: містэрыя, фарс, міракль. Народная карнавальная культура як «іншае жыццё народа на аснове смеху». Станаўленне адукацыі. Узнікненне першых універсітэтаў.

Сярэдневяковая беларуская культура. Хрысціянскі гуманізм беларускіх асветнікаў: Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі, Клімент Смаляціч, Аўраамій Смаленскі. Школы дойлідства на беларускіх землях. Помнікі архітэктуры: Сафійскі сабор у Полацку, гродзенская царква Барыса і Глеба, царква Благавешчання ў Віцебску і інш. Манументальны і станковы жывапіс. Дробная пластыка. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Сістэма адукацыі і выхавання. Царкоўныя і манастырскія школы.

Тэма 11. Культура эпохі Адраджэння і Рэфармацыі

Сацыяльна-эканамічныя перадумовы ўзнікнення культуры Рэнесансу. Тыпы рэнесансных культур: італьянскае Адраджэнне, Паўночнае Адраджэнне, Няпоўнае Адраджэнне (Англія, Партугалія, Чэхія, Польшча). Пратарэнесанс, Ранні Рэнесанс, Высокі Рэнесанс, Позні Рэнесанс. Змяненне тэацэнтрычнага светапогляду на гомацэнтрычны. Новая інтэрпрэтацыя традыцыйных хрысціянскіх догматаў. Засваенне антычнай культурнай спадчыны. Ідэалы і каштоўнасці рэнесансных гуманістаў. Ідэал гармоніі чалавека і космасу.

Мастацтва як увасабленне новай карціны свету. Італьянскія жывапісныя школы. Творчасць Леанарда да Вінчы, Мікеланджэла, Тыцыяна, Батычэлі, Рафаэля, Альбрэхта Дзюрэра, Іераніма Босха і інш. Ман'ерызм як стыль Рэнесансу. Адлюстраванне ў тэатральным мастацтве гуманістычных ідэй і супярэчнасцей эпохі (У. Шэкспір). Адраджэнне камедыі, трагедыі, пастэраля. La commedia erudite і камедыя дэль артэ.

Музычнае мастацтва: ars antiqua, ars nova. Нідэрландская поліфанічная школа. Развіццё народнай песеннай творчасці і інструментальная музыка. Фларэнтыйская камерата.

Асаблівасці літаратуры Рэнесансу. «Кніга песень» Ф. Петраркі. Рэнесансная навела Д. Бакачыя, Л. Арыюста. Рэалістычна-фантастычныя раманы Ф. Рабле, М. Сервантэса.

Асноўныя дасягненні ў галіне навукі і іх уплыў на духоўную культуру. Светапоглядныя канцэпцыі С. Буднага, В. Цяпінскага, А. Волана і інш. Культуратворчая дзейнасць Ф. Скарыны. Станаўленне і развіццё беларускай мовы, пісьменнасці і літаратуры (М. Гусоўскі, Я. Вісліцкі).

Пашырэнне адукацыі. Брацкія школы. Езуіцкія калегіумы. «Граматыка» М. Смятрыцкага.

Тэма 12. Культура Новага часу

Сацыяльна-палітычныя дэтэрмінанты фарміравання культуры Новага часу.

Пераходны характар культуры – ад Сярэдневякоўя да Новага часу. Класіцызм. Барока як стыль эпохі. Навуковая рэвалюцыя. Культ навукі і тэхнікі. Секулярызацыя культуры і быту. Асвета як ідэалогія буржуазіі. Пратэстантызм і яго роля ў фарміраванні капіталістычных адносін (М. Вебер).

Філасофія Новага часу. Асветніцкія ідэі Д. Дзідро, Вальтэра, Ж.-Ж. Русо і інш. Асноўныя мастацкія напрамкі. Культура ракако. Мастацтва Францыі, Англіі, Іспаніі, Германіі. Венская школа ў музыцы. Фламандская школа жывапісу.

Культура Захаду ў XIX ст.: агульная характарыстыка эпохі. Эпоха рамантызму. Ідэалы і сімвалы рамантызму ў мастацтве. Стагоддзе літаратуры, музыкі, тэатра. Стыль ампір. Новыя напрамкі ў архітэктуры. Містычны элемент рамантызму (У. Блэйк). Эскапісцкія ідэі рамантызму (Дж. Г. Байран і інш.). Цікавасць да культур Усходу і народнай культуры.

Пошукі рэалістычнага мастацтва. Эстэтычныя ідэалы рэалізму. Адлюстраванне рэальнай буржуазнай культуры. Імпрэсіянізм у культуры Еўропы.

Дэкаданс. Культурфіласофская рэфлексія Ф. Ніцшэ. Стыль мадэрн. Мадэрнізм – інавацыйна-крэатыўны тып культурнага светабачання. Авангардныя напрамкі ў культуры як адлюстраванне супярэчнасцей быцця Еўропы (кубізм, сімвалізм, сюррэалізм, футурызм, экспрэсіянізм і інш.).

Беларуская культура XVII–XVIII стст. Грэка-каталіцкая царква і яе уплыў на развіццё культуры. Асвета і адукацыя. Асветніцкая дзейнасць Сімяона Полацкага, М. Пачобута-Адлянцкага, Л. Залускага, Я. Даманеўскага, Б. Дабашэвіча і інш.

Фарміраванне дэмакратычнай ідэалогіі і грамадскай думкі ў XIX ст. (К. Каліноўскі, А. Незабытоўскі, Ф. Савіч і інш.).

Мастацкая культура ў Беларусі. Віленскае барока, тэатр, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Вобраз рамантычнага героя ў творчасці А. Міцкевіча. Эстэтыка рамантызму ў паэзіі Т. Зана і Я. Чачота. Тэндэнцыя ўпарадкавання існуючага, а не яго пераўтварэння ў драматургіі В. Дуніна-Марцінкевіча. Прынцыпы рэалізму і народнасці ў творах Ф. Багушэвіча. Рамантычныя і рэалістычныя пачаткі ў паэзіі Я. Лучыны.

Тэма 13. Сацыядынаміка еўрапейскай культуры XX – пачатку XXI ст.

Крызіс каштоўнасцей розуму, прагрэсу і самабытнасці свету ў познім індустрыяльным грамадстве. Культура мадэрну як пошук новых духоўных асноў быцця. Сацыяльна-палітычныя рухі леварадыкальнага і праварадыкальнага зместу. Распад адзінства еўрапейскай культуры постіндустрыяльнага грамадства.

Масавае грамадства і культура. Тэхналагічныя і сацыяльныя дэтэрмінанты фарміравання масавай культуры. Механізм масавай культуры і яе функцыі.

Феномен постмадэрнізму і яго адметныя ўласцівасці. Рост культурнай разнастайнасці. Узаемадзеянне культур, міжкультурная камунікацыя. Дыялог культур. Варыянты ўзаемадзеяння самабытнасці і сучаснасці.

Агульныя прынцыпы і каштоўнасці савецкай культуры. Уніфікацыя культурнага жыцця ў савецкім грамадстве. Дэструкцыя сацыялістычнай культуры. Сацыякультурнае фарміраванне постсавецкага грамадства.

Перадумовы фарміравання сусветнай культуры. Складванне планетарнай прасторы культуры. Праблема глабальных цэнтраў і перыферыі культуры. Полімарфізм культуры як фактар устойлівага развіцця сучаснага грамадства. Футуралогія аб глабальным мадэляванні розных аспектаў сусветнай культуры.

Раздзел II. Тэорыя культуры

Тэма 14. Узнікненне і развіццё культуралагічных ведаў на розных этапах існавання грамадства

Метадалагічныя ўяўленні аб культуры. Паглыбленне разумення культуры ў антычным грамадстве. Этымалогія канцэпту «культура». Уяўленне сутнасці культуры ў працах філосафаў Сярэдневякоўя (К. С. Ф. Тэртуліяна, Аўрэлія Аўгусціна Блажэннага, Фамы Аквінскага).

Дасягненне культуралагічнай думкі ў эпоху Адраджэння. Погляды на культуру М. Мантэня, Э. Ратэрдамскага, М. Кузанскага, Т. Кампанелы.

Культуралагічныя веды ў эпоху Асветніцтва. Паглыбленне поглядаў на культуру ў працах Р. Дэкарта, Дж. Лока, Ф. Бэкана, Дж. Віко, Ж.-Ж. Русо, Вальтэра, Т. Гобса.

Развіццё культуралагічных ведаў у індустрыяльным грамадстве. Культуралагічная праблематыка ў працах І. Канта, Г. В. Ф. Гегеля, Ф. Ніцшэ і іншых філосафаў.

Трактоўка культуралагічных праблем у XX ст. Феномен духоўнага фарміравання асобы ў працах рускіх філосафаў. Экзістэнцыяльная культурфіласофія. Постмадэрнісцкая трактоўка культуралагічных праблем.

Тэма 15. Асэнсаванне феномена культуры

Функцыянальнае вызначэнне паняцця культуры і асноўныя характарыстыкі. Шматзначнасць паняцця культуры. Культура як творчасць і асобая сфера дзейнасці. Культура як свет знакаў. Культура як сума дасягненняў чалавецтва. Культура як «другая прырода». Свет культуры – свет каштоўнасцей. Культура як разнастайнасць і самабытнасць розных грамадстваў і як аснова разнастайных форм жыццядзейнасці. Культура як спецыфічная сістэма норм і сімвалаў. Культура як духоўны кампанент сукупнай вытворчасці. Культура як пошук сэнсаў. Сувязь культуры з культурай.

Тэма 16. Разнастайнасць падыходаў, кірункаў і школ у разуменні культуры

Станаўленне культуралогіі як навукі. Каштоўнасця і пазітывісцкія падыходы да культуры. Ідэі крэацыянізму,

катастрафізму і эвалюцыянізму. Ідэі эвалюцыянізму і дыфузіянізму як аналітычны інструмент вывучэння культуры. Сімвалічны інтэракцыянізм. Марксісцкая канцэпцыя культуры. Цывілізацыйная школа як вывучэнне культурных макрасупольнасцей. Псіхааналітычныя канцэпцыі культуры.

Франкфурцкая школа ў культуралогіі. Крытыка прагрэсісцкай лініі развіцця культуры. Амерыканская антрапалагічная школа. Культурна-гістарычная школа. Гульнявая мадэль культуры. Структуралісцкая версія.

Тэма 17. Марфалогія культуры

Культура як адбітак структуры яе суб'екта. Структурныя ўзроўні суб'екта культуры: біялагічны, сацыяльны. Асноўныя структурныя ўзроўні культуры: духоўны, мастацкі, матэрыяльны. Унутранаасобны від культуры. Знешнепрадметны від культуры. Формы культуры: духоўная, матэрыяльная. Мастацкая культура як сярэдзінны пласт культуры.

Тэма 18. Духоўная культура і яе сутнасць

Сутнасць духоўнасці. Разнастайнасць духоўнага жыцця чалавека. Духоўна-сімвалічны характар культуры. Вызначэнне паняцця «духоўная культура». Міфалогія, рэлігія, мастацтва, навука (філасофія) як асноўныя формы духоўнай культуры. Прыярытэты духоўнай культуры. Функцыі духоўнай культуры: інфармацыйная, ментальная, знакава-сімвалічная, эстэтычная і інш.

Тэма 19. Матэрыяльная культура: крытэрыі і змест

Матэрыяльная культура – аснова духоўнай. Умоўны падзел культуры на матэрыяльную і духоўную. Крытэрыі і прыметы матэрыяльнай культуры. Катэгорыі матэрыяльнай культуры: пароды жывёл, гатункі раслін, культура глебы, будынкі і збудаванні, шляхі зносін і транспартныя сродкі, інструменты, прыстасаванні, абсталяванне, сувязь і сродкі сувязі, тэхналогія.

Фундаментальныя структурныя пераўтварэнні відаў матэрыяльнай культуры ў XX – пачатку XXI ст.

Тэма 20. Функцыі культуры

Поліфункцыянальнасць культуры. Класіфікацыя функцый. Вызначэнне зместу паняцця «функцыя». Тэорыя функцый у працах Э. Касірэра. Дыалектыка функцыянальнасці і дысфункцыянальнасці. Функцыя вытворчасці новых норм, каштоўнасцей, значэнняў і ведаў. Адаптыўная функцыя. Камунікатыўная функцыя. Канцэпцыя Х. М. Маклюэна аб ролі камунікатыўных тэхналогій у гісторыі культуры. Тыпы камунікацыі: традыцыйная, функцыянальна-ролевая, масавая. Гульнявая функцыя культуры. Разуменне гульні ў працах І. Канта, Ф. Шылера, Ё. Хейзінга. Асаблівасці гульні.

Ідэалагічная функцыя. Ідэалогія як кампанент свядомасці суб'ектаў культуры.

Інфармацыйная функцыя. Узроўні інфармацыйных патрэбнасцей суб'ектаў культуры: біялагічны, сацыяльны. Віды інфармацыі. Станаўленне інфармацыйнага грамадства.

Функцыя сацыялізацыі. Нормы і значэнні як сродкі сацыялізацыі індывіда. Статуснае засваенне культуры ва ўмовах масавай вытворчасці.

Інтэгратыўная функцыя. Распрацоўка тэорыі інтэграцыі прадстаўнікамі функцыянальнай антрапалогіі (Б. К. Маліноўскі, А. Р. Радкліф-Браўн і інш.). Супярэчлівы характар інтэгратыўнай функцыі культуры.

Кампенсаторная функцыя. Формы духоўнай і псіхалагічнай разрадкі і адпачынку ад праблем тэхнагеннага свету.

Тэма 21. Культура сацыяльных супольнасцей

Характэрныя рысы элітарнай і народнай культуры.

Эліта як вышэйшы слой сацыяльнай структуры грамадства. Ідэя элітарнасці культуры ў працах М. А. Бярдзьева. Агульныя рысы, асаблівыя якасці і каштоўнасна-псіхалагічныя ўстаноўкі эліты. Нефармальнае ўлада эліты.

Характэрныя рысы элітарнай культуры. Карпаратыўны характар элітарнай культуры. Духоўны арыстакратызм. Эстэтычная свабода. Глыбіня зместу і арыгінальнасць. Вытанчанасць формы. Наватарства. Індывідуальны пачатак і камерцыйная незалежнасць.

Народная культура як гістарычная аснова прафесійнай культуры. Роля народнай культуры ў ідэнтыфікацыі і самазахаванні

этнасу. Этнос як суб'ект народнай культуры. Індывідуальныя, групавыя, масавыя элементы народнай культуры. Функцыі народнай культуры: эстэтычная, выхаваўчая, утылітарна-практычная, абрадавая і інш.

Ананімны, калектыўны, непрафесійны характар народнай культуры. Віды і формы народнай культуры. Творчыя стасункі і ўзаемадачынненні народнай і элітарнай культур.

Тэма 22. Спецыфіка масавай культуры

Ірацыянальнасць масавых рухаў і масавай свядомасці.

Уплыў НТР, урбанізацыі, разбурэння лакальных супольнасцей і сацыяльных меж на фарміраванне масавай культуры. Масавая культура як прадукт постіндустрыяльнага тыпу тэхналагічнага развіцця. Месца сучасных сродкаў камунікацыі і павышэння ўзроўню адукаванасці мас у дынаміцы масавай культуры. Дэмакратызацыя грамадства як каталізатар масавай культуры. Наркатычны характар масавай культуры. Прымітывізацыя чалавечых адносін, прыярытэт у маскульце грошай, поспеху, прапаганда канфармізму, жорсткасці, насілля, сексу. Натуралізм як рыса масавай культуры. Сэнсавы дыяпазон масавай культуры. Асноўныя жанры масавай культуры.

Тэма 23. Субкультура і контркультура, іх суадносіны

Паняцце «субкультура» і яе сутнасць. Асноўныя рысы субкультуры і фактары іх фарміравання. Тыпалогія субкультур. Сацыяльныя функцыі субкультуры. Прычыны актуалізацыі субкультурных утварэнняў у трансфармаваным беларускім грамадстве. Субкультурны выбух сучаснасці (А. Тофлер). Субкультуры моладзі XX– пачатку XXI ст. (хіпі, бітнікі, панкі, готы, скінхеды, хакеры, рокеры, байкеры і інш.).

Паняцце «контркультура». Месца і роля контркультуры ў гістарычнай дынаміцы. Важнейшыя характарыстыкі контркультуры. Спецыфіка ўзаемасувязі культуры, субкультуры і контркультуры ў гісторыі.

Тэма 24. Тыпалогія культуры

Крытэрыі і прынцыпы тыпалагізацыі культур. Колькасна-зместавая характарыстыка канкрэтна-гістарычных форм быта-

вання культуры. Праблема тыпалогіі ў фундаментальнай культуралогіі (М. А. Бярдзьеў, Ф. Ніцшэ і інш.).

Крытэрыі класіфікацыі культур: прасторава-геаграфічны, сацыяльны, фармацыйны, храналагічна-часавы, этнаграфічны і інш.

Прынцыпы тыпалагізацыі культур: рэгіянальна-тэрытарыяльны, дэмаграфічны, канцэптуальны, культурна-гістарычны, рэлігійны, этнанацыянальны, цывілізацыйны і інш.

Канкрэтна-гістарычныя тыпы культуры: прыродна-сімвалічны, рацыянальна-нарматыўны, антрапалагічны, пратэстанцка-рэфармісцкі, крытыка-асветніцкі, рамантычна-ўтапічны, індывідуальна-прагматычны, дэмакратычна-тэхнатронны, таталітарна-бюракратычны і інш.

Тэма 25. Важнейшыя тыпалагічныя мадэлі культуры

Адзінства ўнутранага, псіхалагічнага ладу калектыўнай душы народа – аснова тыпалагічнай мадэлі О. Шпенглера. Прасімвал культуры. Тыпы культуры паводле О. Шпенглера.

Класіфікацыя культур М. Я. Данілеўскім. Дзейнасная прырода культуры. Славянскі культурна-гістарычны тып культуры і яго патэнцыял.

Культурна-гістарычная канцэпцыя К. Ясперса. Сутнасць паняцця «восевы час». Праметэеўскі тып культуры. Гуманістычная культура восевага часу.

Канцэпцыя цыклічнага развіцця культуры П. А. Сарокіна. Ідэацыйны, сенсетыўны і ідэалістычны тыпы культуры. М. Мід аб асаблівасцях узаемадзеянняў пакаленняў.

«Дрэвападобная», «культура і культура», «рызома» (Ж. Дэлэз, Ф. Гватары). Характарыстыка традыцыяналісцкага і тэхнагеннага тыпаў культуры.

Тэма 26. Дынаміка культуры

Разнастайнасць форм і механізмаў культурных змяненняў.

Паняцце «культурная дынаміка» і дэтэрмінанты культурных змяненняў, мадыфікацыя рыс культуры ў прасторы і часе. Флуктуацыя культуры (П. А. Сарокін «Сацыяльная і культурная дынаміка»). Інфармацыйная тэорыя адаптацыі Т. Парсанса.

Асноўныя канцэпцыі культурнай дынамікі: працоўная тэорыя марксізму, сінергетычная парадыгма «сістэмнага эфекту»,

тэорыя канфлікту, псіхааналітычны падыход да культурнай зменлівасці і інш. Лінейна-паступальныя, хвалепадобныя, цыклічныя, інверсійныя, выбуховыя змяненні (Ю. М. Лотман «Культура і выбух»).

Дынаміка ўнутраных працэсаў, іх узаемадзеянне з культурнай падзеяй. Важнейшыя культурныя працэсы: параджэнне культурных феноменаў; іх міжпакаленняя трансляцыя і прастора культурнага свету; іх зменлівасць.

Традыцыя як крыніца культурнай дынамікі. Грамадскі характар традыцыі. Агульнаславянскія вытокі беларускіх культурных традыцый.

Культурная інавацыя і шляхі яе ўзнікнення. Культурныя мутацыі. Этапы ўкаранення культурнай інавацыі: адбор, мадыфікацыя, інтэграцыя. Узаемадзеянне традыцый і навацый.

Запазычанні як від культурнай дынамікі. Псіхасацыяльныя фактары прыняцця і адмаўлення культурных запазычанняў.

Культурная дыфузія і яе напрамкі. Аналіз часавых, прасторавых характарыстык культур Ф. Грэбнерам, Ф. Ратцэлем, Л. Фрабеніусам, К. Уіслерам. Механізмы культурных дыфузій. Гарызантальная і вертыкальная дыфузія.

Тэма 27. Прырода і культура

Свет прыроды і свет культуры. «Натура» і «культура»: іх узаемадзеянні. Антыномія прыроднага і культурнага. Дэмакрыт аб культуры як другой прыродзе. Разуменне прыроднага і культурнага ў еўрапейскай культурфіласофскай думцы. Ідэя канфрантацыі і ідэя коэвалюцыі.

Чалавек як біясацыяльная істота. Роля прыроды ў станаўленні і развіцці культуры. Прыродныя сімвалы ў культуры. Фарміраванне актывісцкай парадыгмы. Ідэя пазнання прыроды і культуры (Ч. Р. Дарвін, А. Басціян, Э. Б. Тайлар, Л. Г. Морган, Л. Э. Уайт і інш.). Узнікненне экалогіі як навукі.

Тэорыя коэвалюцыі чалавека, грамадства і культуры (А. Л. Кробрер, М. Маісееў). Ідэя «ўстойлівага развіцця» прыроды, культуры і асобы. Глобальныя праблемы сучаснай цывілізацыі і шляхі іх вырашэння (недахоп прыродных рэсурсаў, скарачэнне біялагічнай разнастайнасці, забруджванне паветра, планетарнае пацяпленне і інш.).

Тэма 28. Асоба ў прасторы культуры

Паняцце, структура і сутнасць асобы. Структура асобы. Узроўні асобаснай інтэграцыі: сацыяльна-ролевы, характаралагічны, экзістэнцыяльны. Асноўныя экзістэнцыяльныя каштоўнасці і структуры (Ж.-П. Сартр, П. Ціліх, В. Э. Франкл, К. Ясперс і інш.).

Важнейшыя канцэпцыі чалавека: антычны, касмацэнтрычны, тэацэнтрычны, гуманістычны і інш. Чалавек у разуменні культурфілосафаў эпох мадэрну і постмадэрну.

Спецыфіка дзейнасці чалавека. Творчасць як асноўны тып асобаснай дзейнасці. Спосабы і формы засваення культуры асобай.

Інтэрыярызацыя і яе стадыі. Хамінізацыя – першы этап уваходжання чалавека ў культурную прастору. М. Херсковіц аб спантаным характары хамінізацыі.

Фарміраванне асобы ў працэсе сацыялізацыі. Т. Парсанс аб інтэграцыі індывіда ў сацыякультурную сістэму. Адукацыя і выхаванне як састаўныя часткі сацыялізацыі.

Паняцце «інкультурацыя». М. Мід, Д. Мацумота, М. Херсковіц аб сутнасці інкультурацыі. Спосабы перадачы культурнай інфармацыі: вертыкальная, гарызантальная і непрамая трансмісія. Пазітыўныя і негатыўныя псіхалагічныя механізмы інкультурацыі.

Акультурацыя як працэс змянення каштоўнасных арыентацый, ролевых паводзін, сацыяльных устаноў у выніку ўзаемадзеяння розных культур. Стратэгіі акультурацыі: асіміляцыя, інтэграцыя, маргіналізацыя, сепарацыя.

Тэма 29. Культура і цывілізацыя

Сутнасць цывілізацыі і яе ўзаемаадносіны з культурай. Разнастайнасць тэарэтычных падыходаў да сутнасці цывілізацыі. Цывілізацыя і варварства. Цывілізацыя як грамадства роўнасці і справядлівасці. Разуменне цывілізацыі як універсальнага, няўхільнага, паступальнага руху. Цывілізацыя як матэрыяльная аснова культуры. Цывілізацыя як сістэма сацыякультурных структур, інстытутаў і прадуктаў чалавечай працы. Характар цывілізацыі: прагматычны, «плебейскі». Сферы цывілізацыі: матэрыяльнае багацце, вытворчасць, тэхніка, дабрабыт і камфорт, сістэма дзяржавы і права. Узаемадзеянне і ўзаемаўплыў

культуры і цывілізацыі. Духоўна-сімвалічны характар культуры. М. А. Бярдзьеў аб паходжанні культуры.

Стадыі і тыпы цывілізацый. Аграрна-традыцыйная цывілізацыя і яе характарыстыка. Індустрыяльная, або тэхнагенная, цывілізацыя і яе мэты. Постіндустрыяльная цывілізацыя і яе адметнасці. Фарміраванне глабальнай цывілізацыі і яе негатыўныя і пазітыўныя наступствы. А. Тофлер, Ф. Фукуяма, С. Ф. Хантынгтан аб сцэнарыях развіцця цывілізацый.

Цывілізацыі Захаду і Усходу і іх узаемадачынненні.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Раздзел III. Культурна-гістарычныя тыпы цывілізацый: фальклор і сучаснасць

Тэма 30. Мэты і задачы раздзела «Культурна-гістарычныя тыпы цывілізацый: фальклор і сучаснасць»

Прадмет і праблемнае поле раздзела. Шматграннасць паняцця «цывілізацыя». Культурная спадчына як аснова цывілізацыі. Роля рэлігіі ў цывілізацыйнай будове грамадства. Цывілізацыя і дзяржава. Цэнтр і перыферыя цывілізацыі.

Тэма 31. Метадалогія і метады параўнальнага вывучэння цывілізацый

Развіццё поглядаў на цывілізацыю ў гісторыі гуманітарных ведаў. Асноўныя метадалагічныя падыходы сучаснай навукі да вывучэння цывілізацый. Комплексны матэрыялістычны падыход да вывучэння цывілізацыі. Культурна-гістарычная школа цывілізацыйных даследаванняў. Цывілістыка Усходу.

Тэма 32. Тыпалогія цывілізацый

Культура і цывілізацыя. Шматполюснасць сучаснай сусветнай цывілізацыі. Крытэрыі тыпалагізацыі цывілізацый. Прыродны тып цывілізацыі і яго духоўная сістэма. Цывілізацыйная будова грамадства. Цывілізацыя і рэлігія. Цывілізацыя і дзяржава. Цэнтр і перыферыя цывілізацыі. Агульныя крытэрыі дыхатомнага супастаўлення сацыякультурных асноў Усходу і Захаду. Дынаміка цывілізацый.

Тэма 33. Цывілізацыя Усходу: агульная характарыстыка. Япона-сінтаісцкі тып цывілізацыі

Агульная характарыстыка цывілізацыі Усходу. Япона-сінтаісцкі тып цывілізацыі. Гаспадарчая адаптацыя да асяродку пражывання. Культурная аднароднасць, лад жыцця і ментальнасць японцаў. Японская культура і мацерыковая цывілізацыя. Інтэнсіўныя фактары развіцця і мадэрнізацыя пасляваеннай Японіі.

Тэма 34. Кітайска-канфуцыянскі тып цывілізацыі

Кітайска-канфуцыянскі тып цывілізацыі: асноўныя этапы развіцця. Сімбіёз канфуцыянства, даасізму і будызму ў

кітайскай культуры. Гісторыя станаўлення і тыпалагічныя асаблівасці палітычнай культуры Старажытнага і імперскага Кітая. Міфалагічныя ўяўленні, пісьмовая культура і мастацкая славеснасць. Цывілізатарская роля і сучасны вопыт мадэрнізацыі Кітая.

Тэма 35. Індыйскі тып цывілізацыі

Індыйская цывілізацыя: вытокі, структура і дынаміка. Індаарыйская культура. Зараджэнне індуізму і фарміраванне каставай сістэмы. Індабудыйскія культурныя традыцыі. Спецыфіка фальклорнай традыцыі і мастацкай культуры. Тэксты індыйскай культуры: Веды, Упанішада, эпічныя паэмы «Махабхарата» і «Рамаяна», літаратура будыйскага Канона, Пураны. Роля рытуалу ў перадачы культурнай спадчыны. Сінкрэтызм і ўзаемаабумоўленасць духоўных, сацыяльных і мастацкіх элементаў у культуры Індыі. Нацыяналізм і рэлігійны сепаратызм у сучаснай Індыі.

Тэма 36. Араба-ісламскі тып цывілізацыі

Станаўленне і асаблівасці ісламскай цывілізацыі. Іслам як татальная сістэма рэгуляцыі грамадскага жыцця. Тэакратычная канцэпцыя палітычнай культуры. Прынцыпы інтэграцыі і роля права ў ісламскім грамадстве. Сацыяльна-этычныя прынцыпы і нормы шарыяту. Спецыфіка фальклорнай традыцыі і мастацкай культуры. Суадносіны прынцыпаў адзінства і шматстайнасці ў сучаснай ісламскай цывілізацыі.

Тэма 37. Цывілізацыя Захаду: сутнасць і этапы фарміравання

Унёсак антычнай культуры ў фарміраванне еўрапейскай цывілізацыі. Міфалогія старажытнагрэчаскай і старажытнарымскай культуры. Цывілізацыйныя асновы культуры заходнееўрапейскага Сярэднявекя. Заходнееўрапейскае Адраджэнне: сутнасныя характарыстыкі, унёсак у фарміраванне цывілізацыі Захаду. Паўночнае Адраджэнне. Цывілізацыйныя асаблівасці і культурна-гістарычнае значэнне Рэфармацыі. Заходнееўрапейская культура Новага часу.

Тэма 38. Сучасная культура краін і народаў Захаду

Асноўныя тэндэнцыі сацыякультурнага развіцця цывілізацыі Захаду ў XX ст. Індустрыяльная тэхнагенная цывілізацыя і постіндустрыяльнае грамадства. Феномен масавай культуры. Цывілізацыйныя характарыстыкі і асноўныя тэндэнцыі развіцця краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы ў пачатку XXI ст. Еўрапейская інтэграцыя: сучасны стан і перспектывы. Напрамкі супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь з краінамі Еўрапейскага саюза. Інфармацыйнае грамадства і постмадэрнізм. Паўночнаамерыканскі цывілізацыйны тып.

Тэма 39. Культура ўсходнеславянскіх народаў: сацыяльна-гістарычныя і духоўныя дэтэрмінанты

Сутнасць і этапы фарміравання славяна-праваслаўнай цывілізацыі. Роля візантыйскай спадчыны ў фарміраванні культуры стражытнарускай народнасці. Фальклор усходнеславянскіх народаў. Цывілізацыйныя прыярытэты Вялікага Княства Літоўскага і даятроўскай Русі. Сацыякультурная дынаміка цывілізацыйнага развіцця ўсходніх славян у Расійскай імперыі і СССР. Ідэя «еўразійства»: станаўленне, формы і спосабы рэалізацыі. Распад СССР і яго цывілізацыйныя наступствы. Усходнеславянскія краіны ў новай сістэме геапалітычных адносін канца XX – пачатку XXI ст.

Тэма 40. Сацыякультурная сітуацыя на постсавецкай прасторы. Цывілізацыйныя прыярытэты Беларусі

Дынаміка і геапалітычныя інтарэсы постсавецкіх дзяржаў. Інтэграцыя на постсавецкай прасторы: сучасны стан і перспектывы. Дагавор Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі аб стварэнні Саюзнай дзяржавы. Цывілізацыйныя аспекты беларускай дзяржаўнасці. Устойлівае развіццё Рэспублікі Беларусь ва ўмовах узаемадзеяння цывілізацый Усходу і Захаду. Ажыццяўленне прынцыпу шматвектарнасці знешняй палітыкі.

Тэма 41. Узаемадзеянне цывілізацый у кантэксце мадэрнізацыйных працэсаў

Сацыякультурная дынаміка цывілізацый. Культурныя запазычанні ва ўзаемадзеянні цывілізацый. Сутнасць мадэрнізацыйных працэсаў. Гісторыка-культурны вопыт

мадэрнізацый. Мадэрнізацыя і вестэрнізацыя. Асноватворныя прынцыпы міжцывілізацыйнага дыялогу як умова ўстойлівага развіцця. Канцэпцыя сімбіёзу, канфлікту і сінтэзу культур Захаду і Усходу.

***Тэма 42. Сучасная сусветная цывілізацыя:
каштоўнасныя і сутнасныя характарыстыкі***

Адзінства і супрацьлегласць сучаснай сусветнай цывілізацыі. Глобалізацыя і яе цывілізацыйныя наступствы. Глобальныя пагрозы сацыякультурнаму прагрэсу. С. Ф. Хантынгтан пра новы «сусветны парадак» і «сутыкненне цывілізацый». Футуралогія пра глабальнае мадэляванне планетарнай культуры XXI ст.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

Раздзел IV. Сучасная замежная культуралогія

Тэма 43. Праблема культуры на мяжы XIX–XX стст.

Значэнне дысцыпліны «Сучасная замежная культуралогія» ў працэсе падрыхтоўкі кадраў для сацыякультурнай сферы. Прадмет, сувязі дадзенай дысцыпліны. Віды вучэбных заняткаў і формы кантролю. Агульныя звесткі аб сістэме падрыхтоўкі культуралагічных кадраў у Рэспубліцы Беларусь. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў – вядучая ўстанова ў сістэме адукацыі па культуры і мастацтве. Структурныя падраздзяленні ўніверсітэта. Факультэт культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці і яго роля ў падрыхтоўцы кадраў для сферы культуры.

Сучасная замежная культуралогія: канцэпцыі, праблемныя напрамкі, метадалагічныя падыходы. Сучасная замежная культуралогія як навуковая і вучэбная дысцыпліна; яе прадмет і роля ў сістэме навук аб культуры. Асноўныя праблемы заходняй культуры і крызіс каштоўнасцей. Культуралогія як знаходжанне шляхоў выхаду з крызісу еўрапейскай самасвядомасці. Сучасныя падыходы да даследавання культуры. Тэндэнцыі развіцця замежнай культуралогіі ў XX – пачатку XXI ст. Месца дысцыпліны ў гуманітарных ведах на мяжы стагоддзяў. Прыкладны (прагнастычны) аспект даследаванняў замежных культуралагаў.

А. Шапенгаўэр «Свет як воля і ўяўленне». Адмаўленне ідэі разумнага светапарадку. Воля да жыцця – моц, якая рухае светабудову. Хрысціянства і культура. «Філасофія жыцця» і культуралагічная канцэпцыя Ф. Ніцшэ. «Воля да ўлады». Антрапалогія Ф. Ніцшэ. Канцэпцыі «вечнага вяртання» і «звышчалавека», іх сувязь. Крызіс культуры і роля хрысціянства ў ім. «Пераацэнка каштоўнасцей» як шлях да стварэння новай культуры. «Дыянісійскае» і «апалонаўскае» – першасныя асновы ў культуры. С. К’еркегор «Страх і трапятанне». Абсурд як шлях да ісціны і творчасці. Вера як сэнс культуры. Уплыў К’еркегора на экзістэнцыялізм.

***Тэма 44. Папярэднікі сучаснай замежнай культуралогіі
ў галіне метадалогіі***

Гуманітарныя веды і пошук метадалогіі. «Філасофія каштоўнасцей» В. Віндэльбанда. «Навукі аб прыродзе» і «навукі аб культуры»: розніца мэт і метадаў. В. Дзільтэй: гуманітарныя веды як сфера «нарук пра дух». Увядзенне катэгорыі «жыццё» ў культурфіласофскую рэфлексію. «Разуменне» як падыход да даследавання культуры. Разуменне і інтэрпрэтацыя. «Сацыялогія разумення» М. Вебера. Сэнс як катэгорыя культуры. Тыпы сэнсаўтваральнага дзеяння ў культурах. Метад «ідэальнага тыпу». «Пратэстанцкая этыка і дух капіталізму».

Тэма 45. Псіхалагічныя канцэпцыі сучаснай замежнай культуралогіі. Сучасныя інтэрпрэтацыі твораў З. Фрэйда і К.-Г. Юнга. Неафрэйдызм Э. Фрома, К. Хорні і інш. Гуманістычная і экзістэнцыяльная думка ў псіхалогіі

Псіхааналітычныя канцэпцыі культуры: свядомая і несвядомая матывацыя паводзін чалавека і соцыуму. Уплыў ідэй Фрэйда і Юнга на культуралогію XX ст.

Неафрэйдызм. Культуралагічная канцэпцыя Э. Фрома. Разрыў чалавека з прыродай і набыццё культурнай ідэнтычнасці. Модусы асобы – «мець» і «быць». Рысы культуры індустрыяльнага грамадства. «Хворае» і «здорае» грамадства. К. Хорні: культура як фактар неўрозаў. Тыпы ўнутраных канфліктаў заходняй цывілізацыі. «Пазітыўны» псіхааналіз А. Х. Маслоу. Паняцце самаактуалізацыі. Прагрэсіўныя і рэгрэсіўныя каштоўнасныя арыентацыі. Пікавае перажыванне і творчасць. «Логатэрапія» В. Э. Франкла. Сэнс – універсальная матывацыя асобы. Тыпы культурных каштоўнасцей.

Тэма 46. Экзістэнцыяльныя канцэпцыі культуры. Рэлігійны экзістэнцыялізм. Атэістычны экзістэнцыялізм Ж.-П. Сартра і А. Камю. Экзістэнцыяльная анталогія М. Хайдэгера

Жыццё як цэнтральнае паняцце экзістэнцыяльнай рэфлексіі. Асноўныя экзістэнцыяліі: быццё, свабода, трывога, нішто і інш. Тыпы экзістэнцыяльнай культуралогіі – рэлігійны і атэістычны: рознае і супольнае ў іх.

Рэлігійны экзістэнцыялізм. «Інтэгральны гуманізм» Ж. Марытэна: сумяшчэнне антрапацэнтрызму, хрысціянства і сацыялізму. «Трагічная мудрасць» Г. А. Марселя. Абяцанне як аснова культурнага дзеяння. Экзістэнцыяльная камунікацыя К. Т. Ясперса. Узроўні чалавечага быцця. Этапы гісторыі і канцэпцыя «восевага часу». Планетарная камунікацыя і сусветная культура.

Экзістэнцыялізм М. Хайдэгера. «Быццё-ў-магчымасці» і праблема мастацтва. Катэгорыі «зручнага» і «клопату». «Dasein» (тут-быццё) і «Man». «Услухоўванне ў голас быцця» як культурная функцыя чалавека. «Мова ёсць дом быцця».

Атэістычны экзістэнцыялізм. Ж.-П. Сартр: канцэпцыя аўтарства. Свабода выбару і адказнасць чалавека. «Экзістэнцыялізм – гэта гуманізм». «Быццё пад позіркам Іншага». Пагранічная сітуацыя. А. Камю: «абсурд» і выбар асабістай пазіцыі. «Абсурдны бунт». Гісторыка-культурныя формы бунту.

Тэма 47. Персаналісцкія і дыялагічныя канцэпцыі культуры

Персаналісцкая канцэпцыя культуры Х. Артэгі-і-Гасета («Паўстанне мас», «Дэгуманізацыя мастацтва»). Перспектывізм, рацыёвіталізм, «новая эстэтыка». «Чалавек-маса» ў XX ст. Крытыка масавай культуры. «Новае мастацтва».

Дыялагічная культурфіласофія М. Бубера («Я і Ты», «Дыялог»). Культурныя ўстанаўленні «Я–Ты», «Я–Яно». Дыялог як эмпатычныя адносіны. Дыялог з людзьмі і з Богам – межы перакрываванняў. Канцэпцыя аўтэнтчных стасункаў паміж асобамі і культурамі Э. Левінаса. Дыялог як сродак стварэння культурных сэнсаў. Каштоўнасць Іншага. Прынцып «асіметрыі дыялагічнай прасторы».

Тэма 48. Сімвалічны і інтуітыўны характар асобы і культуры. Антрапалагічныя канцэпцыі генезісу культуры і чалавека (культурна-філасофскі падыход)

Інтуітывізм А. Бергсана. Інтэлект і інтуіцыя ў культуры. Культура і творчая эвалюцыя. «Дзве крыніцы маралі і рэлігіі»: «закрытыя» і «адкрытыя» мараль і рэлігія.

Сімвалічная канцэпцыя Э. Касірэра. «Філасофія сімвалічных форм»: мова, міф, рэлігія і навука як формы пазнання. Функ-

цыя сімвалізацыі як аснова культуры. Чалавек як animal symbolicum (істота сімвалічная). Сімвал і міф. Сучасныя віды міфаў.

Антрапалагічныя канцэпцыі М. Шэлера і А. Гелена. М. Шэлер «Стан чалавека ў Космасе». Чалавек і жывёла: межы адрознення. «Светаўспрыманне» – якасць асобы. Формы самабыцця прыроды і культуры. А. Гелен («Аб сістэматыцы антрапалогіі»): чалавек – істота, якая вызначаецца недахопамі. Гісторыя, культура і інстытуцыі як сродкі чалавечай адаптацыі. Функцыі мовы ў культуры.

Тэма 49. Школа «Культура і Асоба».

Структурная антрапалогія К. Леві-Строса.

Культурна-гістарычная псіхалогія М. Коўла.

Інтэрпрэтатыўная антрапалогія К. Гірца

Амерыканская антрапалагічная школа «Культура і Асоба». Тэзіс культурнага рэлятывізму Ф. Бааса. Канцэпцыі «асноўнай асобнай структуры» і «мадальнай асобы». Паняцце «культура» (А. Л. Кробер, К. Клакхан). К. Клакхан: амерыканская і сусветная культура вачамі антраполага. Р. Бенедыкт: «этас» і «патэрны» культуры. Метад at a distance: «Хрызантэма і меч». М. Мід: сацыялізацыя дзяцей, сацыяльныя ролі, сям'я і шлюб («Сталенне на Самоа»). Тыпалогія культур М. Мід. Параўнальны аналіз нацыянальных характараў.

Структурная антрапалогія К. Леві-Строса. Праблема станаўлення грамадства і фарміравання мыслення. Пошукі логікі функцыянавання нерэфлектыўных пластоў псіхікі ў культурах. Рэінтэграцыя культуры ў прыроду. Канцэпты структурнай антрапалогіі: структура, мова, бессвядомае. Метад бінарных апазіцый. Культуры «халодныя» і «гарачыя». Даследаванне міфаў.

Культурна-гістарычная псіхалагічная антрапалогія М. Коўла. Культура як сукупнасць артэфактаў. Матэрыяльнае і сімвалічнае ў артэфакце. Культурныя схемы і сцэнарыі. К. Гірц: інтэрпрэтатыўны падыход да культурных з'яў. Семіятычны характар культуры. Сэнсаўтваральная функцыя культуры.

Тэма 50. Семіятычныя і герменеўтычныя канцэпцыі культуры. Школа аналаў: гісторыя і культура

Семіётыка культуры як навука аб знакавым характары культуры. Міф, рытуал, мастацтва як мовы культуры. Семіётыка і структуралізм. Р. Барт аб мэтах семіятычнага даследавання. «Смерць аўтара» і галоўная роля тэксту. «Гіпотэза лінгвістычнай адноснасці» Э. Сэпіра і Б. Л. Уорфа. Пабудова культуры, адпавядаючай пэўнай мадэлі мовы. Моўныя патэрны як стэрэатыпы культуры. Герменеўтыка і «разуменне» культуры. Культура як тэкст. Г. Г. Гадамер «Ісціна і метада». Разуменне і інтэрпрэтацыя. Дыялагічнасць тэксту і раўнапраўе інтэрпрэтацый. «Герменеўтычнае кола». Фенаменалагічная герменеўтыка П. Рыкёра. Рэгрэсіўна-прагрэсіўны метада. Моўны характар чалавека як суб'екта культуры.

Школа аналаў: гісторыя і культура. Паняцце «татальнай гісторыі». Свядомае і бессвядомае ў гісторыі культуры. Ментальнасць і карціна свету. Сацыякультурныя сродкі пераёмнасці ментальных уяўленняў. Культуралагічны характар гісторыі ментальнасцей. Асноўныя напрамкі гісторыі ментальнасцей.

Тэма 51. Асноўныя парадыгмальныя ўстаноўкі постмадэрнізму

Постмадэрнізм як феномен культуры XX ст. Вытокі постмадэрнізму, яго асноўныя версіі. Структуралізм і постструктуралізм; мадэрнізм і постмадэрнізм. Прынцыпы постмадэрнізму (адмаўленне ад «заканадаўчага розуму» і «логацэнтрызму», «смерць аўтара», панаванне тэксту, разбурэнне структуры знака, цытатнасць, інтэрпрэтацыя і плюралізм і інш. Асноўныя канцэпты постмадэрнізму: дыскурс, эпістэма, дэканструкцыя, рызома, сімулякр і інш.

Тэарэтыкі постмадэрнізму аб культуры. М. Фуко. Дыскурс і эпістэма; бессвядомы характар эпістэмы. Культурныя эпохі і іх эпістэмы. Моўнае мысленне і ўладарныя стратэгіі. Праблематычнасць чалавека. Ж. Дэрыда: свет як тэкст. Дэканструкцыя. Кантэкст і «след». Ж. Бадрыяр пра сімулякры. Сімулятыўнасць у культуры. Ж. Дэлёз і Ф. Гватары («Рызома»). Прынцыпы рызома.

**Тэма 52. Праблемы культурнай прагностыкі
ў культуралогіі XX – пачатку XXI ст.
Мадэляванне альтэрнатывы культуры будучыні**

Футуралогія як навука прагназавання будучыні чалавецтва і культуры. Стратэгіі футуралогіі: алармісцкая і прагрэсісцкая.

Э. Тофлер («Футурашок»). Параметры сучаснасці. Паняцце футурашоку. Свабода выбару як крыніца нестабільнасці. Магчымыя змены культуры будучыні. Стратэгіі выхавання чалавека, здольнага да прыняцця змен. Ф. Фукуяма («Канец гісторыі і апошні чалавек»). Распаўсюджанне ідэалаў Захаду. Дэградацыя самазадаволеннага чалавека. С. Хантынгтон («Сутыкненне цывілізацый»). Цывілізацыйны падыход да будучыні. Роля рэлігійных каштоўнасцей у цывілізацыях. «Цывілізацыйная ідэнтычнасць» і роля мяжы. Нацыярэнесанс. Эрозія культуры. Шляхі да талерантнасці. У. Бек аб «грамадствах рызыкі».

**Тэма 53. Напрамкі сучаснай замежнай культуралогіі:
тэндэнцыі, перспектывы, вынікі**

Сучасная замежная культуралогія: разнастайнасць, полістылізм, інтэрпрэтатыўнасць. Стварэнне культуралагічных мадэлей будучыні: выпрацоўка шляхоў быцця асобы і грамадства ў сучасным свеце. Міждысцыплінарны характар сучаснай культуралогіі, экзістэнцыяльна-антрапалагічная скіраванасць. Стратэгіі «разумення» народаў і культур. Персаналізм і культура асобы. Cultural studies і сучасныя напрамкі культуралогіі. Замежная культуралогія аб шляхах і механізмах пераадолення крызісу культуры і стварэння «новага гуманізму».

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Назвы раздзелаў і тэм	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў студэнтаў
	лекцыі	семінарскія заняткі		
Раздзел I. Гісторыя культуры				
<i>Тэма 1.</i> Уводзіны. Культуралогія як навуковая дысцыпліна і прадмет вывучэння	2	1		
<i>Тэма 2.</i> Культура першабытнага грамадства	2	1		
<i>Тэма 3.</i> Культура старажытных усходніх цывілізацый	2	2	1	праверка рэфератаў
<i>Тэма 4.</i> Культура Старажытнага Егіпта	2	2	1	праверка прэзентацый
<i>Тэма 5.</i> Культура Старажытнага Кітая	2	2	1	праверка прэзентацый
<i>Тэма 6.</i> Культура Старажытнай Індыі	2	2	1	праверка прэзентацый
<i>Тэма 7.</i> Культура Старажытнай Грэцыі як пачатак і парадыгма еўрапейскай культуры	2	2		
<i>Тэма 8.</i> Культурная спадчына старажытнарымскай цывілізацыі	2	2		
<i>Тэма 9.</i> Культура Візантыі і яе ўплыў на культуру ўсходніх славян	2	2		
<i>Тэма 10.</i> Еўрапейская культура эпохі Сярэднявекі	2	2	2	праверка прэзентацый
<i>Тэма 11.</i> Культура эпохі Адраджэння і Рэфармацыі	2	2	2	праверка прэзентацый
<i>Тэма 12.</i> Культура Новага часу	2	2		
<i>Тэма 13.</i> Сацыядынаміка еўрапейскай культуры XX–пачатку XXI ст.	4	2	4	калѐквіум
Разам...	28	24	12	

Раздзел II. Тэорыя культуры				
<i>Тэма 14.</i> Узнікненне і развіццё культуралагічных ведаў на розных этапах існавання грамадства	1			
<i>Тэма 15.</i> Асэнсаванне феномена культуры	1	1		
<i>Тэма 16.</i> Разнастайнасць падыходаў, кірункаў і школ у разуменні культуры	1	1		
<i>Тэма 17.</i> Марфалогія культуры	1	1		
<i>Тэма 18.</i> Духоўная культура і яе сутнасць	1	1		
<i>Тэма 19.</i> Матэрыяльная культура: крытэрыі і змест	1	1		
<i>Тэма 20.</i> Функцыі культуры	2	2		
<i>Тэма 21.</i> Культура сацыяльных супольнасцей	1	1		
<i>Тэма 22.</i> Спецыфіка масавай культуры	1	1	2	праверка рэфератаў
<i>Тэма 23.</i> Субкультура і контркультура, іх суадносіны	2	1	2	праверка прэзентацый
<i>Тэма 24.</i> Тыпалогія культуры	2	2		
<i>Тэма 25.</i> Важнейшыя тыпалагічныя мадэлі культуры	2	2		
<i>Тэма 26.</i> Дынаміка культуры	2	2	2	праверка прэзентацый
<i>Тэма 27.</i> Прырода і культура	2	1		
<i>Тэма 28.</i> Асоба ў прасторы культуры	2	1	2	праверка рэфератаў
<i>Тэма 29.</i> Культура і цывілізацыя	2	2	2	праверка прэзентацый
Разам...	24	20	10	
Раздзел III. Культурна-гістарычныя тыпы цывілізацый: фальклор і сучаснасць				
<i>Тэма 30.</i> Мэты і задачы раздзела «Культурна-гістарычныя тыпы цывілізацый»:	2			

фальклор і сучаснасць»				
<i>Тэма 31.</i> Метадалогія і метады параўнальнага вывучэння цывілізацый	2			
<i>Тэма 32.</i> Тыпалогія цывілізацый	2			
<i>Тэма 33.</i> Цывілізацыя Усходу: агульная характарыстыка. Японна-сінтаісцкі тып цывілізацыі	2			
<i>Тэма 34.</i> Кітайска-канфуцыянскі тып цывілізацыі	2	2		
<i>Тэма 35.</i> Індыйскі тып цывілізацыі	2			
<i>Тэма 36.</i> Араба-ісламскі тып цывілізацыі	2			
<i>Тэма 37.</i> Цывілізацыя Захаду: сутнасць і этапы фарміравання	2			
<i>Тэма 38.</i> Сучасная культура краін і народаў Захаду	2	2		
<i>Тэма 39.</i> Культура ўсходнеславянскіх народаў: сацыяльна-гістарычныя і духоўныя дэтэрмінанты	2		8	праверка прэзентацый
<i>Тэма 40.</i> Сацыякультурная сітуацыя на постсавецкай прасторы. Цывілізацыйныя прыярытэты Беларусі	2	2		
<i>Тэма 41.</i> Узаемадзеянне цывілізацый у кантэксце мадэрнізацыйных працэсаў	2			
<i>Тэма 42.</i> Сучасная сусветная цывілізацыя: каштоўнасныя і сутнасныя характарыстыкі	2	2		
Разам...	26	8	8	
Раздзел IV. Сучасная замежная культуралогія				
<i>Тэма 43.</i> Праблема культуры на мяжы XIX–XX стст.	2	2		
<i>Тэма 44.</i> Папярэднікі сучаснай замежнай культуралогіі ў галіне метадалогіі		2	2	праверка рэфератаў
<i>Тэма 45.</i> Псіхалагічныя кан-		4	2	праверка

цэпцыі сучаснай замежнай культуралогіі. Сучасныя інтэрпрэтацыі твораў З. Фрэйда і К.-Г. Юнга. Неафрэйдызм Э. Фрома, К. Хорні і інш. Гуманістычная і экзістэнцыяльная думка ў псіхалогіі				прэзентацый
<i>Тэма 46.</i> Экзістэнцыяльныя канцэпцыі культуры. Рэлігійны экзістэнцыялізм. Атэістычны экзістэнцыялізм Ж.-П. Сартра і А. Камю. Экзістэнцыяльная анталогія М. Хайдэгера	2	4		
<i>Тэма 47.</i> Персаналісцкія і дыялагічныя канцэпцыі культуры	2	2		
<i>Тэма 48.</i> Сімвалічны і інтуітыўны характар асобы і культуры. Антрапалагічныя канцэпцыі генезісу культуры і чалавека (культурна-філасофскі падыход)		2	2	праверка рэфератаў
<i>Тэма 49.</i> Школа «Культура і Асоба». Структурная антрапалогія К. Леві-Строса. Культурна-гістарычная псіхалогія М. Коўла. Інтэрпрэтатыўная антрапалогія К. Гірца	2	2		
<i>Тэма 50.</i> Семіятычныя і герменеўтычныя канцэпцыі культуры. Школа аналаў: гісторыя і культура	2	4		
<i>Тэма 51.</i> Асноўныя парадымальныя ўстаноўкі постмадэрнізму	2	4		
<i>Тэма 52.</i> Праблемы культурнай прагностыкі ў культуралогіі XX– пачатку XXI ст. Мадэляванне альтэрнатыў культуры будучыні	2	2	2	праверка рэфератаў
<i>Тэма 53.</i> Напрамкі сучаснай замежнай культуралогіі:		2	2	праверка прэзентацый

тэндэнцыі, перспектывы, вынікі				
Разам...	14	30	10	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Абдзіраловіч, І.* Адвечным шляхам : дасьледзіны беларускага светапогляду / І. Абдзіраловіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 44 с.
2. *Библер, В. С.* Культура. Диалог культур / В. С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 33–38.
3. *Гуревич, П. С.* Культурология / П. С. Гуревич. – М. : Знание, 1994. – 288 с.
4. *Игнатович, П. Г.* Этнические основания культуры / П. Г. Игнатович, Ю. В. Чернявская. – Минск : Технопринт, 2001. – 100 с.
5. *Иконникова, С. Н.* История культурологии. Идеи и судьбы / С. Н. Иконникова. – СПб. : С.-Петербург. гос. академия культуры, 1996. – 264 с.
6. *Кармин, А. С.* Культурология / А. С. Кармин. – СПб. : Питер, 2001. – 464 с.
7. *Маркарян, Э. С.* Теория культуры и современная наука / Э. С. Маркарян. – М. : Мысль, 1983. – 284 с.
8. *Мартынов, В. Ф.* Культурология. Теория культуры : учеб. пособие / В. Ф. Мартынов. – Минск : АСАР, 2008. – 848 с.
9. *Смолік, А. І.* Культуралогія : тэорыя культуры : вучэб. дапам. / А. І. Смолік, Л. К. Кухто. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – 281 с.
10. *Смолік, А. І.* Культуралогія : гісторыя культуры : вучэб. дапам. / А. І. Смолік, Л. К. Кухто, А. А. Цобкала. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2009. – 311 с.
11. *Усовская, Э. А.* Постмодернизм в культуре XX в. / Э. А. Усовская. – Минск : БГУ, 2003. – 63 с.
12. *Флиер, А.* Культурология для культурологов / А. Флиер. – М. : Акад. проект, 2000. – 492 с.

Дадатковая

1. *Гуревич, А. Я.* Средневековый мир : культура безмолвствующего большинства / А. Я. Гуревич. – М. : Искусство, 1990. – 396 с.
2. *Данилевский, Н. Г.* Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к германороманскому / Н. Г. Данилевский. – М. : Книга, 1991. – 574 с.
3. *Каган, М. С.* Философская теория ценностей / М. С. Каган. – СПб. : Петрополис, 1997. – 205 с.
4. *Камю, А.* Бунтующий человек / А. Камю. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.
5. *Лосев, А. Ф.* Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1982. – 623 с.
6. *Лыч, Л.* Гісторыя культуры Беларусі / Л. Лыч, У. Навіцкі. – Мінск : Экаперспектыва, 1996. – 453 с.
7. *Ортега-и-Гассет, Х.* Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет // Х. Ортега-и-Гассет. Избранные труды. – М. : Весь мир, 2000. – 704 с.
8. *Почепцов, Г. Г.* Теория коммуникаций / Г. Г. Почепцов. – М. : Релф-бук, 2001. – 656 с.
9. *Сорокин, П. А.* Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин. – М. : Политиздат, 1992. – 544 с.
10. *Тайлор, Э. Б.* Первобытная культура / Э. Б. Тайлор. – М. : Наука, 1989. – 612 с.
11. *Тойнби, А. Дж.* Постигание истории / А. Дж. Тойнби. – М. : Прогресс, 1991. – 640 с.
12. *Тоффлер, Э.* Третья волна / Э. Тоффлер. – М. : АСТ, 2002. – 776 с.
13. *Уайт, Л.* Избранное : наука о культуре / Л. Уайт. – М. : РОССПЭН, 2004. – 960 с.
14. *Фрейд, З.* Психоаналитические этюды / З. Фрейд. – М. : АСТ, 2004. – 220 с.
15. *Фромм, Э.* Человек для себя. Иметь или быть? / Э. Фромм. – Минск : Коллегиум, 1997. – 253 с.
16. *Хантингтон, С.* Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ, 2003. – 603 с.
17. *Хёйзинга, Й.* Осень Средневековья / Й. Хёйзинга. – М. : Наука, 1988. – 544 с.

18. Юнг, К.-Г. Психология бессознательного / К.-Г. Юнг. – М. : Канон, 1994. – 320 с.

19. Ясперс, К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 528 с.

Метады (тэхналогіі) навучання

Да эфектыўных педагагічных методык і тэхналогій, якія садзейнічаюць далучэнню студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- практныя тэхналогіі;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, прэс-канферэнцыі, вучэбныя дэбаты і іншыя актыўныя формы і метады);
- метады аналізу канкрэтных сітуацый;
- гульнявыя тэхналогіі, у межах якіх студэнты ўдзельнічаюць у дзелавых, ролевых, імітацыйных гульнях і інш.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай працы, вучэбна-метадычныя комплексы.

У мэтах фарміравання сучаснай сацыяльна-асобаснай і сацыяльна-прафесійнай кампетэнцыі выпускніка УВА ў практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці

У якасці аднаго з элементаў выяўлення вучэбных дасягненняў студэнта магчыма выкарыстоўваць крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты. Яны ўяўляюць сабой сукупнасць тэставых заданняў закрытай формы з адным альбо некалькімі варыянтамі правільных адказаў; заданняў на ўстанаўленне адпаведнасці паміж элементамі двух варыянтаў з адным альбо некалькімі суадносінамі і роўнай альбо рознай колькасцю

елементаў і варыянтаў; заданьняў адкрытай формы з фармалізаваным адказам; заданьняў на ўстанаўленне правільнай паслядоўнасці.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Роля і месца самастойнай работы ў вучэбна-выхаваўчым працэсе УВА вызначаецца сучаснымі патрабаваннямі да выпускніка, неабходнасцю павышэння якасці адукацыі і адначасова змяшчэння часу, энерга- і працазатрат выкладчыка і студэнта на падрыхтоўку да традыцыйных лекцыйных, семінарскіх, практычных і іншых заняткаў, патрабаваннямі да ўваходжання ў сусветную адукацыйную прастору. Усё гэта ўплывае на вызначэнне статусу самастойнай работы студэнтаў як абавязковага базавага элемента прафесійнай падрыхтоўкі спецыялістаў сацыякультурнай сферы.

Для павышэння эфектыўнасці СРС, на наш погляд, неабходна прытрымлівацца наступных рэкамендацый:

- вызначыць у пачатку семестра найбольш ключавыя тэмы фундаментальнай культуралогіі, якія садзейнічаюць фарміраванню прафесіянальнай і асобаснай кампетэнтнасці спецыяліста;

- правільна арганізаваць самастойную работу;

- ажыццяўляць сістэматычны міжсесійны кантроль за СРС і кіраўніцтва ёю;

- стварыць спрыяльныя ўмовы для яе здзяйснення;

- рэкамендаваць неабходную вучэбную, навуковую літаратуру, перыядычныя выданні культуралагічнага профілю;

- праводзіць пры неабходнасці кансультаванне і карэкцыю памылак студэнтаў, якія дапускаюцца ў працэсе самастойнага вывучэння вызначаных тэм;

- падвесці вынікі самастойнага засваення студэнтамі пытанняў вызначаных тэм, выкарыстоўваючы розныя формы кантролю (тэсты, калёквіумы, сціслыя пісьмовыя работы, прэзентацыі і інш.).

Вучэбнае выданне

ТЭОРЫЯ І ГІСТОРЫЯ КУЛЬТУРЫ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці 1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-21 04 01-02 Культуралогія (прыкладная),
спецыялізацыі 1-21 04 01-02 01 Менеджмент сацыяльнай
і культурнай сферы,
1-21 04 01-02 03 Менеджмент рэкламы і грамадскіх сувязей,
1-21 04 01-02 02 Менеджмент міжнародных культурных сувязей,
1-21 04 01-02 04 Інфармацыйныя сістэмы ў культуры*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2019. Фармат 60x84¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 2,44. Ул.-выд. арк. 1,67. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.